

تنزل رتبه ایران در گزارش کسب و کار بانک جهانی در شاخص تجارت بین الملل

دکتر امیر هوشنگ فتحی زاده، استادیار موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

ایران

بانک جهانی در گزارش خود موسوم به «انجام کسب و کار ۲۰۱۶» به مقایسه ۱۸۹ کشور جهان از نظر سهولت فعالیت های اقتصادی پرداخته است. بر اساس ارزیابی این نهاد بین المللی فضای کسب و کار در ایران بهبود نسبی داشته است. بر اساس گزارش بانک جهانی ایران امسال در رده بندی جهانی فضای کسب و کار در میان ۱۸۹ کشور در رده ۱۱۸ جهان قرار گرفته است که نسبت به سال قبل تنها یک پله صعود داشته است. در عین حال این نهاد بین المللی ارزیابی خود از وضعیت فضای کسب و کار ایران در سال قبل را نیز مورد اصلاح قرار داده و رتبه ایران در پایان این سال را ۱۱۹ اعلام کرده است.

آنچه در شاخصهای مورد مطالعه در این گزارش مطمح نظر است شاخص تجارت بین الملل می باشد. براساس این گزارش تجارت با ایران دشوارتر شده است؛ به این معنا که رتبه تجارت با ایران در سال گذشته ۱۴۸ بود؛ اما امسال این رتبه به ۱۶۷ تنزل یافته است. قابل ذکر است ایران در این زمینه در سال ۲۰۱۴ رتبه ۱۵۵ را کسب نموده بود. امسال ایران در این زمینه نمره ۳۸/۳۹ را از مجموع ۱۰۰ نمره کسب کرده است. این شاخص براساس چند معیار سنجیده شده که به این شرح هستند: زمان لازم برای بررسی مدارک صادراتی ۱۵۹ ساعت. زمان معطلی کالاهای صادراتی در مرز ۱۰۷ ساعت. زمان لازم برای حمل و نقل داخلی کالاهای صادراتی ۴۲ ساعت. هزینه بررسی مدارک صادرات ۱۴۳ دلار. هزینه های مرزی صادرات ۵۶۵ دلار. هزینه حمل و نقل کالاهای صادراتی در داخل کشور ۵۵۸ دلار. در بخش واردات، زمان لازم برای بررسی مدارک وارداتی به ایران ۲۸۴ ساعت. زمان معطلی کالاهای وارداتی در مرز، ۱۴۸ ساعت. زمان لازم برای حمل و نقل داخلی کالاهای وارداتی ۵۳ ساعت. هزینه بررسی مدارک واردات ۱۹۷ دلار. هزینه های مرزی واردات ۶۶۰ دلار. هزینه حمل و نقل کالاهای وارداتی در داخل کشور ۶۰۰ دلار. در ضمن در جدول ذیل هزینه های مالی و صرف زمان مربوطه در ایران و خاورمیانه و شمال آفریقا مورد مقایسه قرار گرفته است.

آنچه از مطالعه این شاخص و مقایسه آن با خاورمیانه و شمال آفریقا دریافت می گردد، عدم کارایی فرایندهای تجاری ایران در صادرات و واردات حتی در مقایسه با کشورهای ضعیف تر می باشد و این امر برای جمهوری اسلامی ایران که بدنبال ارتقای روابط تجاری بین المللی در دوران پسابرجام می باشد نتایج منفی در پی خواهد داشت. بدیهی است که مغبون اصلی این تاخیرات

بخش خصوصی و شرکت های دولتی می باشند که با پرداخت هزینه های هنگفت انبارداری و حق توقف از یک سو و بروز وقفه در خطوط تولید از سوی دیگر، متضرر می شوند. از سوی دیگر این نوع مسایل در طول زمان باعث بروز راهکارهای غیر قانونی جهت برون رفت از شرایط ناعادلانه واردات و صادرات کالا شده که در نهایت به پدیده قاچاق کالا دامن می زند.

علیرغم راه اندازی سامانه پنجره واحد تجارت فرامرزی که هدف اولیه آن جلوگیری از اطاله فرایندهای گمرکی بوده اما هنوز این سامانه به هدف اصلی خود نایل نیامده است. شاخص ترین مزیت استفاده از این سامانه، انجام امور مربوط به تشریفات گمرکی صادرات و واردات در زمانهای بسیار کوتاه تر و در نتیجه صرف هزینه های کمتر چه برای سرمایه گذاران و بازرگانان و چه برای نهادهای متولی امر است که همین مسئله می تواند به عنوان محرکی قوی برای سرمایه گذاران و تجار بین المللی عمل کرده و بسیاری از آنها را به سمت بازارهای داخل کشور سوق دهد. همانطور که از جدول بالا نیز مشهود می باشد علت نزول رتبه تجارت ایران اساساً صرف زمانهای طولانی جهت انجام فرایندهای اسنادی و انطباق می باشد که این امر باید توسط مراجع ذیربط مورد ملاحظه قرار گرفته و به منظور بهبود شرایط مورد آسیب شناسی قرار گیرد. در این راستا پیشنهاد می گردد اقدامات ذیل در دستور کار جدی قرار گیرد.

۱- تأمین زیرساختهای نرم افزاری و سخت افزاری و جلوگیری از قطع مکرر آن. هم اینک سیستم مربوط در بسسیاری از اوقات قطع یا با سرعت غیر قابل قبولی در دسترس کاربران اعم از کاربران بخش دولتی و کاربران بخش خصوصی می باشد.

۲- آشنا نمودن کاربران با محیط نرم افزاری جدید و آرایه آموزشهای لازم.

۳- آموزش کارکنان ادارات مرتبط و کاربران سیستم قبل از اعمال تغییرات نقش موثری در بهبود اجرای این طرح خواهد داشت.

۴- جلوگیری از ارتقاء و به روز رسانی مکرر که خود باعث تاخیر در انجام تشریفات گمرکی گردیده است.

۵- مشکلات ارتقاء سامانه نه تنها گریبانگیر کاربران گمرک بلکه دستگاههای دولتی مرتبط با فرآیند را نیز درگیر نموده و سبب هم افزایی در ایجاد اختلال میگردد.

۶- فراموش نکنیم که مشکل تعدد اخذ مجوز از واحدهای گوناگون نبوده که نیاز به طی فرایندهای حقوقی و قانونی داشته باشد ، بلکه عدم کارایی سیستم در اجرای فرایند در زمانی کوتاهتر و بهینه‌تر امری است مدیریتی و اجرایی که لوازم خود را می‌طلبد..

با ملاحظه اینکه صعود رتبه کسب‌وکار در ایران می‌تواند جذب سرمایه‌گذار خارجی و در نهایت تجارت فرامرزی را در شرایط فعلی ارتقا بخشد، اصلح است گامهای ضروری در استفاده از این سامانه برداشته شود. تأکید بر این نکته ضروری است که سازمان جهانی تجارت با تصویب موافقت-نامه تسهیل تجاری نیز کشورها را متعهد به استفاده کارآمد از این نوع سامانه‌ها نموده است.